

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

ЗБОРНИК

НАУЧНО - СТРУЧНА ТРИБИНА
„ПРЕДИЗВИЦИТЕ И ПЕРСПЕКТИВИТЕ НА
УЧИТЕЛСКАТА ПРОФЕСИЈА“

ШТИП, 2016

ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

НАУЧНО - СТРУЧНА ТРИБИНА

„ ПРЕДИЗВИЦИТЕ И ПЕРСПЕКТИВИТЕ НА УЧИТЕЛСКАТА ПРОФЕСИЈА “

(одржана на ден **7.10.2016** година, Факултет за образовни науки, Штип)

2016, Штип

За издавачот:

проф. д-р Соња Петровска, декан

Издавачки совет:

проф. д-р Блажо Боев
проф. д-р Дејан Мираковски
проф. д-р Кирил Барбареев

Уредувачки одбор – Editorial Board:

проф. д-р Снежана Јованова Митковска
проф. д-р Снежана Мирасчиева
проф. д-р Кирил Барбареев
доц. д-р Даниела Коцева
доц. д-р Ирена Китанова

Јазично уредување - Language Editor:

Весна Ристова (македонски јазик)
м-р Снежана Кирова (англиски јазик)

Дизајн на корица - Design:

проф. д-р Никола Смилков

Техничко уредување – Technical Editing:

доц. д-р Даниела Коцева
доц. д-р Ирена Китанова

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

37.011.3-051 (082)

ПРЕДИЗВИЦИТЕ и перспективите на учителската професија:

научно-стручна трибина: (одржана на ден 7.10.2016 година, Факултет
за образовни науки, Штип) / [уредувачки одбор Снежана
Јованова-Митковска ... и др.]. - Штип: Универзитет „Гоце Делчев“,
Факултет за образовни науки, 2016. - 136 стр. ; 25 см

Фусноти кон текстот. - Библиографија кон трудовите. - Abstract

ISBN 978-608-244-365-2

а) Учителска професија - Зборници

COBISS.MK-ID 102229002

СОДРЖИНА

Предговор	6
Снежана Јованова – Митковска ДА СЕ БИДЕ УЧИТЕЛ!.....	7
Оливер Цацков УЧИТЕЛОТ - ЛИЧНОСТ ШТО ТРЕБА ДА СЕ СЛЕДИ И ПОЧИТУВА.....	12
Снежана Мирасчиева, Емилија Петрова Ѓорѓева, Даниела Коцева, Ирена Китанова ЗА ПРЕДИЗВИЦИТЕ И ПЕРСПЕКТИВИТЕ НА ПРОФЕСИЈАТА УЧИТЕЛ	17
Елена Ташкова, Лидија Камчева Панова, Страхил Газепов ПРЕДИЗВИКОТ НА УЧИТЕЛОТ ЗА РАБОТА СО УЧЕНИЦИ СО РЕФРАКТОРНИ АНОМАЛИИ ВО ПРВО ОДДЕЛЕНИЕ ВО ООУ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“- ШТИП	23
Снежана Јованова – Митковска, Билјана Попеска ЕФЕКТИВНАТА, ЕФИКАСНА СОРАБОТКА СО РОДИТЕЛИТЕ - ПРЕДИЗВИК ЗА НАСТАВНОТО ВО СОВРЕМЕНОТО УЧИЛИШТЕ.....	29
Даниела Коцева, Снежана Мирасчиева, Емилија Петрова Ѓорѓева, Ирена Китанова ИНТЕРКУЛТУРНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ – ПРЕДИЗВИК ЗА НАСТАВНИЦИТЕ ВО МУЛТИКУЛТУРНИТЕ ОПШТЕСТВА	37
Елизабета Симоновска ВОСПИТУВАЧИТЕ И НАДАРЕНОСТА КАЈ ПРЕДУЧИЛИШНИТЕ ДЕЦА	42
Весна Димитрова ВЛИЈАНИЕТО НА КРЕАТИВНАТА СРЕДИНА ВРЗ РАЗВОЈОТ НА ПРЕДУЧИЛИШНИТЕ ДЕЦА	44
Весна Ничева, Нада Арсова КРЕАТИВНОСТ ВО НАСТАВАТА	49
Ирена Китанова, Емилија Петрова Ѓорѓева, Снежана Мирасчиева, Даниела Коцева МОЖНОСТИ И ФОРМИ НА РАБОТА СО НАДАРЕНИТЕ УЧЕНИЦИ ОД ОСНОВНОТО УЧИЛИШТЕ	57
Верица Јосимовска ИНОВАТИВНИ МЕТОДИ ВО УЧЕЊЕТО И ПРОУЧУВАЊЕТО НА ЧУВСТВТЕЛНИ И КОНТРОВЕРЗНИ ИСТОРИСКИ ТЕМИ	62

Драгана Кузмановска, Снежана Кирова, Биљана Иванова ФРАЗЕОЛОГИЗМОТ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК – ПРЕЧКА ИЛИ ПРЕДИЗВИК	66
Ленче Насев УЛОГАТА НА СОВРЕМЕНИОТ НАСТАВНИК ВО НАСТАВАТА ПО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ	73
Снежана Мирасчиева, Виолета Петкова СОДРЖИНИТЕ НА НАСТАВНИТЕ ПРОГРАМИ ПО БАЛЕТ ВО ОСНОВНИТЕ МУЗИЧКИ УЧИЛИШТА - ПРЕДИЗВИК ЗА УЧИТЕЛОТ.....	77
Билјана Попеска, Снежана Јованова – Митковска ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА BRAIN BREAK ВО УЧИЛИШТАТА ВО МАКЕДОНИЈА И ПРЕТСТАВУВАЊЕ НА ИСКУСТВАТА ВО МЕЃУНАРОДНИ РАМКИ.....	83
Ружица Коштанова, Катица Костова МОДНИТЕ РЕВИИ ВО СТРУЧНОТО ОБРАЗОВАНИЕ – ПРЕДИЗВИК ЗА НАСТАВНИКОТ.....	90
Емилија Петрова Ѓорѓева, Снежана Мирасчиева, Ирена Китанова, Даниела Коцева ВИДОВИ АСОЦИЈАЛНО ОДНЕСУВАЊЕ КАЈ МЛАДИТЕ СРЕДНОШКОЛЦИ.....	95
Емилија Угриновска, Билјана Илиев СПОСОБНОСТИТЕ НА НАСТАВНИКОТ ЗА ПРЕПОЗНАВАЊЕ НА УЧЕНИЦИ СО ПСИХОСОЦИЈАЛНИ ПРОБЛЕМИ	100
Киро Јорданов ДИСЛЕКСИЈАТА - ПРЕДИЗВИК НА 21 ВЕК	104
Трајче Стојанов КАЛОКАГАТИЈА КАКО ВОСПИТЕН ИДЕАЛ	118
Милена Ристова Михајловска ПРЕКУ ХЕРМЕНЕВТИЧКИ ИНТЕРПРЕТАЦИИ И АНАЛИЗА НА ТЕКСТ, СРЕДНОВКОВНАТА КНИЖЕВНОСТ ПОБЛИСКУ ДО СОВРЕМЕНИОТ ЧИТАТЕЛ, УЧЕНИК И СТУДЕНТ	124
Данче Николовска Вратеовска СТИЛИЗИРАНИ ФАКТИ ЗА ЕКОНОМСКИТЕ ЦИКЛУСИ И ПОТРЕБАТА ОД АНТИЦИКЛИЧНА МАКРОЕКОНОМСКА ПОЛИТИКА.....	134

КАЛОКАГАТИЈА КАКО ВОСПИТЕН ИДЕАЛ

Трајче Стојанов

Факултет за образовни науки, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип

Апстракт

Убавото и доброто отсекогаш оделе рака под рака. Веројатно само подоцна со текот на долгиот историски развој, „изморената“ цивилизација ги раздвоила, не можејќи да ги оствари, како во личниот, така и во општествениот живот. Имено, токму на почетоците на европската цивилизација, во античка Грција, овој однос бил перцепиран заедно. Формално-методолошки тоа е овозможено затоа што категоријата убаво била разбираана многу пошироко отколку што се разбира денес. Така на пример, уште Платон во неколку негови *Дијалози* ја дефинирал убавината многу пошироко, „растегнувајќи“ ја на сите сфери на човековата егзистенција. Па така, за него, убаво не е само физичкото, појавното, сетилното, туку и внатрешното, несетилното – за него убави можат да бидат и мислите дури и обичаите или законите. Вака широко разбраната убавина на античката мисла ѝ овозможила да се допре со добрината.

Но, приближувањето не е само од формално-методолошка природа, ами од суштинска. Затоа што токму на тоа упатува тој однос: внатрешно-надворешно. Впрочем и убавото и доброто се во сферата на аксиолошкото и обете се вредности кон кои поединецот стреми. Тоа не е само формален однос помеѓу етичкото и естетичкото, помеѓу етиката и естетиката, туку тој однос извира од суштинскиот однос помеѓу телесното и духовното, помеѓу телото и душата. И токму во оваа смисла мислиме на калокагатија како воспитен идеал – како тенденција за ускалдување на телото и духот. Впрочем, токму онака како што го третираше и антиката – како воспитен и образовен идеал на секој човек. Тоа во суштина значело хармоничен и складен развој на личноста. Клучното прашање што прво ќе се обиде да ги одговори овој текст е: дали денес е можен овој идеал, т.е. дали е напуштен идеалот на сестрано и хармонично развиена личност? И следствено: дали таквото образование е веќе мртво? Второто прашање од друга страна на што ќе се одговара во овој труд е Впрочем прашањето за потребата, поточно нужноста од едно такво воспитание.

Клучни зборови: калос, агатос, калокагатија, воспитание, морално воспитание, естетско воспитание, етика, естетика.

KALOS KAGATHOS AS AN EDUCATIONAL IDEAL

Trajche Stojanov¹

¹Faculty of Educational Sciences, University “Goce Delchev” Shtip

Abstract

The beautiful and the good have always walked hand in hand. Probably only later, during the long historical development, the "tired" civilization separated them, unable to achieve them, both in personal and in social life. Namely, at the very beginnings of the European civilization, in ancient Greece, this relationship was perceived together. Formally and methodologically this has been enabled because the category was well understood much broader than it is today. For

example, in several of his Dialogues Plato defined beauty much wider, "stretching" it to all spheres of human existence. So, for him, what is beautiful is not only physical, sensual, but also internal, non-sensual – for him even thoughts or habits or laws can be beautiful. Thus widely understood beauty of the ancient thought allowed it to be touched with goodness.

But the approach is not just of a formal methodological nature, but of the essential one. Because this is what this relationship directs to: internal-external. In fact, the beautiful and the good are in the sphere of the axiological and they are both values to which an individual aspires. It is not just a formal relationship between the ethical and the aesthetic, between ethics and aesthetics, but that relationship stems from the essential relationship between the physical and the spiritual, between body and soul. And exactly in this sense we think of *kalos kagathos* as an educational ideal - as a tendency towards harmonizing body and spirit; after all, exactly as it was treated in ancient times - as an educational ideal of every person. It essentially means harmony and harmonious development of a personality. The crucial question this text will try to answer is: is this ideal possible today, i.e. is the ideal of a fully and harmoniously developed person abandoned? And, consequently, is such education already dead? The second question on the other hand that will be answered in this paper is actually the one about the need, more precisely the necessity of such an upbringing.

Key words: kalos, agatos, kalos kagathos, education, moral education, aesthetic education, ethics, aesthetics.

Вовед

Калокагатија: *καλοκαγαθία* (старогрчки) *kalokagathia* (латински), е спој на убавото (*καλός*) и доброто (*καγαθός*). Тоа би значело дека овие два концепта се едуцирани од полето на естетското и етичкото. Но, ако се погледне подлабоко, ова во суштина и пред сè е **воспитен** идеал! Идеал кој се однесува првенствено на развој на една хармонична и целовита личност. Во таа смисла, калокагатија не е само естетичка, или етичка категорија, туку антрополошка, социјална и конечно - педагошка.

Под ова старите Грци подразбирале спој на убаво, силно тело и висок морал. А хармоничниот развој означува складен и рамномерен развој на сите човекови психички и физички сили. Ова, всушност е тежнеење кон складен спој на убавината и добрината со помош на телесно и духовно воспитување. Убавото и доброто отсекогаш оделе рака под рака. Веројатно само подоцна со текот на долгиот историски развој, „изморената“ цивилизација ги раздвоила, не можејќи да го оствари; како во личниот, така и во општествениот живот, идеалот на совршена духовно-телесна хармонија се напушта кога уморот ќе надвлее. А токму на почетоците на европската цивилизација, во нејзината младост, во античка Грција, овој однос бил перцепиран заедно. Формално-методолошки тоа е овозможено затоа што категоријата „убаво“ била разбираана многу пошироко отколку што се разбира денес. Во таа смисла и овој однос треба да се разбере поинаку, отколку што би го разбрале денес.

Приближувањето на овие две категории не е само од формално-методолошка природа, ами од суштинска. Затоа што токму на тоа упатува овој однос: внатрешно-надворешно. Впрочем и убавото и доброто се во сферата на аксиолошкото и обете се вредности кон кои поединецот стреми. Тоа не е само формален однос помеѓу етичкото и естетичкото, помеѓу етиката и естетиката, туку тој однос извира од суштинскиот однос помеѓу телесното и духовното, помеѓу телото и душата, помеѓу небесното и земското, божественото и човековото.

Старите Грци го мислеле овој однос како остварување на идеалниот човек, реализирање на сите човекови можности. Оној што ги постигнал е kalos-kagathos! И токму во оваа смисла мислиме на калокагатија како воспитен идеал – како воспитание со тенденцијата за ускалдување на телото и духот како единствена телеолошка смисла. Впрочем, токму онака како што го третираше и антиката – како воспитен и образовен идеал на секој човек. Тоа во суштина значело хармоничен и складен развој на личноста.

Клучното прашање што прво ќе се обиде да ги одговори овој текст е: дали денес е можеен овој идеал, т.е. дали е напуштен идеалот на сестрано и хармонично развиена личност? И следствено: дали таквото образование е веќе мртво? Второто прашање од друга страна што ќе се одговара во овој труд е впрочем прашањето за потребата, поточно нужноста од едно такво воспитание во добата на образование базирано на компетенции.

Калокагатија – од антиката до денес

Дека овој однос не е само формален, туку е суштинско, „природно“единство или барем примарна човекова тенденција, на наједноставен начин говори и секојдневниот јазик кога многу често поимите убаво и добро се еднозначни. Многу често и самите на прашањето „Како си“? , одговараме со „Убаво“, при тоа секако мислејќи „добро“. Или кога посакуваме некого „во животот да го следат само убавини“, мислиме и на добрини... Во западна Македонија пак, дури уште подиректно за добрите луѓе се вели дека се „лични“, убави. Оваа секојдневна употреба на обете категории во синонимно значење, говори за блискоста на убавото и доброто чија релација или еднозначност е насетена во секојдневието.

Но, како што на почетокот напоменавме, веројатно како што со тек на време поединецот, а и цивилизацијата се „уморува“ да ги „поднесе“, да ги носи убавото и доброто заедно, па така овие категории се раздвојуваат и стануваат само посакувано единство, но недостижен идеал, а уште повеќе заборавен идеал. Тоа е еден од аспектите од „загубениот рај“, во нашите лични животи и во животот на човештвото.

Идеалот за калокагатија така останува заборавен идеал, посакувана цел кон која некогаш сме стремела, а денес сме ја заборавиле. Особено во денешното доба на материјални задоволства, физички уживања и исклучива телесност. Денес на сцена е убавината во нејзината највулгарна, редуцирана, комерцијална смисла, која и да сакаме не можеме да ја споиме со добрината. Единствено понекогаш како во нашите лични животи, така и во животот на заедницата, ќе се јават проблесоци „од некој друг“ свет кои само ќе ни навестат дека тоа е спојот по кој треба да стремиме. И дека само така ќе живееме исполнет и хармоничен живот. Оти како што велеше и Сократ: Дај боже да бидам убав однатре, а мојата надворешност да биде во хармонија со мојата внатрешна убавина.

Овој антички идеал за хармоничното, складното совршеното е присутен кај скоро сите значајни антички мислителите. Во *Сеќавањата за Сократ*, Ксенофонт приведува доста докази за ставот на Сократ за односот на убавината и добрината. Сократ во дијалогот со сликарот Парасиј идеалот за калокагатија го наоѓа во уметноста, т.е. уметноста всушност треба да го изразува тој идеал.⁴

---

⁴ Ксенофонт, *Успомене о Сократу*, БИГЗ, Београд, 1980, 79.

Уште појасно тоа станува во дијалогот со вајарот Клитон, кога Сократ тврди дека вајарското дело треба подеднакво да ја изразува како надворешната, така и внатрешната убавина на човека.⁵

Тој ги поистоветува овие две доблести, вели тие служат на иста цел. И токму тука се крие суштината на овој однос. На која цел служат? На целта на човековото усовршување, неговото приближување до боговите. Тие служат, применливи се само како средство во човековото восовршување. Восовршување на телото и духот, барање на убавината како добрина и добрината како убавина во потрага по сопствената суштина – ете така се разбира овој идеал и однос кај старите Грци. Со Сократ, а особено со Платон, започнува не само онтолошкиот, туку и естетичкиот третман на категоријата убаво, при што кај Платон таа го зазема соодветното место во неговиот објективен идеализам.

Така, Платон во неколку негови Дијалози (*Гозба, Федар, Федон*), ја дефинирал убавината многу пошироко, „растегнувајќи“ ја на сите сфери на човековата егзистенција. Од позицијата на неговиот објективен идеализам, тој ја барал апсолутната, вечната и непроменлива убавина, заради која сите ствари се убави. Па така, за него, убаво не е само физичкото, појавното, сетилното, туку внатрешното, несетилното – за него убави можат да бидат и мислите дури и обичаите или законите. Впрочем, сите убави нешта во светот на физичкото се убави токму заради идејата за убавина. Вака широко, или поточно, длабоко разбраната убавина на античката мисла ѝ овозможила да се допре со добрината и со тоа да алудира на складот, хармонијата и совршенството.

Платон во своето дело *Држава* истакнува дека оној што успева да го спои музичкото со гимнастичкото воспитување, може со полно право да се нарече совршено воспитан човек. Впрочем, тој овде, овој идеал го изведува согласно неговата троделна поделба на душата на чувствен, волев и разумски дел, на кои делови им одговараат соодветни добродетели: умереност, храброст и мудрост. И хармонијата се состои во меѓусебната слога на деловите: „Добродетелен го нарекуваме оној поединец кај кого сите три дела се во пријателство и меѓусебна слога [...]”⁶ Калокагатија, Впрочем како во целокупната античка философска традиција, и кај Платон е крајната човекова цел.

Кај Аристотел тоа е доведено до конечниот заклучок. Ако крајната цел е **блаженството**, а за Аристотела е, тогаш калокагатија е начинот за остварување на истото. За него, блаженството е крајната цел на еден човечки живот, а тоа се состои: „во делување на душата според добродетелта [...]“ или уште попрецизно: „Блаженството е она што е најдобро, најубаво и најпријатно во исто време.”⁷ Гледаме, и убавината и добрината се споени во блаженството. Тој калокагатија ја гледа како обединување на сите човекови доблести и морално убави добра: „Калокагатија е особина на човек кој ги има сите тие добра и кој со своето делување го остварува морално-убавото заради него самото. Највисокото мерило за она што е морално и добро не е човековиот ум, туку бог, кој и стои над умот.

---

⁵ Ibid., 83.

⁶ Платон, *Држава*, Култура, Београд, 1969, 144.

⁷ Аристотел, *Никомахова етика*, Култура, Београд, 1970, 10.

Познанието и почитувањето на бога е највисоката човекова цел. Така, божеството е не само коренот, туку и крајната цел на `Етиката`.⁸

Заклучок: Кулминацијата на калокагатија во хуманистичкиот идеал на Хумболт

Гледаме како сета античка конечно кулминира во тоа блаженството да се третира како крајна цел на еден човечки живот, а тоа се овозможува преку воспитување во духот на калокагатија. Овој идеал за прв пат ќе биде така јасно и експлицитно поставен во античка Грција. Но, голем дел од овие идеи на античките мислители, првенствено преку Плотин, кој калокагатија ја втемелува првенствено во етичкото, влегуваат во Среден Век, за да кулминираат во хуманистичкото образование на Вилхем Вон Хумболт (1767 – 1835).

Хумболт е хуманист, застапник на еден храбар либерелизам со кој повлијаел на многумина надвор од Германија. Имено, неговото дело „Границите на државната надлежност“⁹, ќе претставува инспирација за најважниот трактат за либерализмот во западниот свет - *За слободата* на Џ. С. Мил. Затоа, со право А. Хајек, ќе го нарече Хумболт најважниот германски философ на слободата. Неговите образовни реформи во Германија засекогаш ќе го променат образованието во Европа, а основањето на универзитетот во Берлин од негова страна, ќе биде практична демонстрација на неговите идеи како треба да се организира и структурира една образовна институција.

Со Хумболт, се втемелува образовниот идеал кој долго ќе доминира во европското образование. *Во основа на овој идеал слободно може да се каже дека е вгнездена античката идеја за калокагатија.* Имено, самиот поим „Bildung“ со кој се означува овој тип на образование, упатува токму на тоа духовно и физичко растење, зреење. Bildung не е само образование, едукација (иако во англискиот овој термин се преведува како education), ами реферира и на креација, создавање, формирање. И не бадилка Хумболт го насловил својот есеј како *Theorie der Bildung des Menschen*¹⁰ и покрај тоа што во германскиот јазик постои таа разлика помеѓу строго образование, обука или тренинг и она што се подразбира под Bildung. Имено, тоа не е исто со термините „Ausbildung“ или „Erziehung“, кои се разликуваат од „само-култивацијата“ „зреењето“, „психофизичкиот развој“ на кои всушност реферира терминот Bildung.

Во едно писмо упатено до Прускиот цар тој вели: „Постојат одредени видови на знаења кои се од општа природа и особено одредени култивирања на умот и карактерот кои никој не може да си дозволи да биде без нив. Очигледно, луѓето не можат да бидат добри занаетчи, трговци, војници или бизнисмени, ако – независно од нивното занимање – не се добри, респектабилни и според своите услови добро информирани човечки суштества и граѓани. Ако оваа база е поставена преку образованието, тогаш и професионалните вештини подоцна се стекнуваат лесно и личноста останува слободна да менува професии, како што

---

⁸ Ibid., 7.

⁹ Wilhelm Von Humboldt, *The Limits of State Action*, Cambridge: Cambridge University Press, 1969.

¹⁰ Овој навистина краток есеј е напишан веројатно некаде помеѓу 1793-1794 година. Денес е слободно достапен е на интернет. <http://blogs.ubc.ca/nfriesen/files/2015/01/Humboldt-on-Bildung.pdf> Пристапено на 21.9.2016.

впрочем често и се случува во животот.¹¹ Гледаме, има нешто поважно од тоа образованието да обучува за професија. А што е тоа поважно? Уште во книгата во која расправа за односот на државата и поединецот и во која се залага за ограничување на акциите на државата во името на слободата на поединецот, Хумболт ја назначува таа задача. За него, најважната цел што може да ја има човекот е всушност највисокиот и хармоничен развој „на сите негови потенцијали во нивната совршена индивидуалност.“¹² Ете го идеалот на калокагатија, втемелен во европското образование од страна на неговиот најголем реформатор – Хумболт!

Откако вака ја одреди најважната цел, Хумболт продолжува во истата книга да ги испитува условите потребни да се оствари тој; и заклучува дека тоа се апсолутната слобода на поединецот и богатството на животни ситуации и искуства, што верува ќе доведе до интериоризација на овие најважни идеали во внатрешниот живот на секо поемец.¹³ Со ова, не само што се промовираше Хумболтовиот образовен модел, ами и Хумболтовиот образовен **идеал**, (**гер. *Humboldtisches Bildungsideal***). Тоа беше идеал за сестрано образована личност, а образованието се сфаќаше холистички. Во таквото образование уметностите и вештините се подеднакво присутни како и природните науки, а образованието е интегрирано со истражувањето. Во резултат, тоа образование треба да култивизира и цивилизира, многу повеќе отколку да иновира и подготвува за пазарот на труд. За таквото образование особено е важна академската слобода: да се истражува самостојно без никакви бариери и диктати, па макар тие да биле и пазарни... какви што имаме денес. Дали пазарот засекогаш ја проголта универзитетската автономија и со тоа слободата на истражување?

Таа денеска присутна дилема можеби најдобро ја изразува еден од попознатите германски философи на денешницата, жесток критичар на Болоњскиот процес Julian Nida-Rümelin, кој вели: „Болоњскиот процес ми беше сомнителен уште во почетокот, тој во образованието го вдахна духот на Мек Кинзи, а не на Хумболт.“¹⁴ (Der Bologna-Prozess war mir von Anbeginn suspekt. Er atmete den Geist von [McKinsey](#) und nicht den von Humboldt – прев. Т.С.). McKinsey&Co. е светски позната советодавна маркетинг компанија која тој ја зема како парадигма за квантификацијата во образованието и образование кое подготвува кадри за на пазарот на труд. Со денешната образовна парадигма во која „мериме“ „компетенции“, идеалот на Хумболт, и со тоа идеалот за сестрано развиена личност, засекогаш е мртов. Во таков систем, поединецот е мртов. Да живее капиталот!

---

¹¹ Günther, KH. Prospects (1988) 18: 127.

Günther, KH. Profiles of educators: Wilhelm von Humboldt (1767–1835) in: **Prospects: Quarterly Review of Comparative Education** (1988), March 1988, Volume 18, [Issue 1](#), pp 127–136.

¹² Wilhelm Von Humboldt, *The Limits of State Action*, Cambridge: Cambridge University Press, 1969, 16

¹³ Ibid., 17-19.

¹⁴ Julian Nida-Rümelin, *Die Chance zum Kompromiss ist da* <http://www.zeit.de/2009/45/Bachelor-Kritik> Пристапено на 21.9.2016.